

PROFILUL IDENTITAR RURAL ROMÂNESC SUB PRESIUNEA GLOBALULUI

CORINA BEJINARIU

Studiile consacrate delimitărilor și definirilor identitare acreditează ideea unei veritabile structurări tipologice a acestei problematici, centrul de greutate al noțiunii fiind supus unei dinamici determinate de contextul utilizării și targetul fixat pentru demersul respectiv. Astfel, referindu-ne, de pildă, la problematica *identității sociale* în literatura de specialitate ea este definită ca fiind „conștiința apartenenței la un grup social, întărită de semnificația emoțională și cea a valorii statutului de membru al grupului”¹. Multitudinea categorială în care se poate structura această identitate socială (etnică, religioasă, profesională, comunitară) arată complexitatea derivată din formele de interacțiune umană, precum și dificultatea unei aproximări teoretice a ceea ce ar putea presupune *identitatea ruralului* în spațiul românesc. Evident că vechea manieră de definire a satului ca o comunitate restânsă, omogenă, ai cărei membri interacționează direct, fiind preponderent ocupați cu agricultura și purtători ai unei tradiții folclorice specifice, trebuie redimensionată în acord cu realitățile actuale ce definesc satul românesc. Din nefericire, și aici facem apel la experiența de etnograf acumulată în 10 ani de cercetare a satului, asemenea stereotipii persistă încă în demersurile de investigare a mediului rural, determinând alinierea la aceeași viziune paseistă, orientată doar spre valorizarea acelor aspecte ce amintesc de satul tradițional de la începutul secolului XX.

Considerăm că este necesară, în acest punct, o privire sintetică asupra fenomenelor care au avut un impact considerabil asupra restrukturării și reconfigurării majore a profilului satului românesc în a doua jumătate a secolului XX. De altfel, dincolo de acest demers al nostru doar de punctare a unor aspecte, ar fi extrem de necesară o conjugare a eforturilor de cercetare sub semnul interdisciplinarității care să aibă în vedere cristalizarea unei imagini

¹ Dominic Abrams, Processes of social identification, apud Z.Salanki, *Spațiul rural românesc între identitate și globalizare*, www.history-cluj.ro/SU/cercet/Salanki/SpatiuRural.htm.

reale a satului românesc atât nivelul situației de facto precum și la cel al nevoilor și expectanțelor locuitorilor, determinate de perspectiva integrării europene.

Este evident că putem vorbi despre o disoluție reală a resorturilor tradiționale ale satului românesc în perioada regimului comunist, care, prin măsurile de desființare a proprietății private asupra pământului și prin politica sa agrară, a generat fenomene sociale cu un impact major la nivelul ruralului. Indubitabil că procesele de navetare și migrarea masivă spre urban, determinate de o politică de industrializare forțată, au avut repercursiuni importante asupra profilului identitar al satului românesc. Dincolo de consecința majoră privind depopularea accentuată a satelor prin stabilirea rezidenței în mediul urban, cele două fenomene au determinat procese de „urbanizare” a ruralului, sau, într-un sens generic, de modernizare evidentă. Nu trebuie omis, bineînțeles, impactul major al pătrunderii mass-mediei, ca parte componentă a unui amplu proces de globalizare, și care, va avea un rol similar, generând mutații profunde la nivelul identității culturale specifice satului.

Un posibil exemplu, în acest context, îl constituie ciclul de mutații intervenite în maniera de structurare a spațiului intim, odată tradițional tocmai pentru că era în perfectă acordare cu posibilitățile și competențele civilizaționale ale momentului. Facem precizarea că în abordarea acestor exemple nu ne situăm pe o poziție patetic-lacrimogenă, care să deplângă efectele devastatoare ale modernizării asupra „moștenirii noastre milenare” (un stereotip pentru tradiția culturală). Dimpotrivă, considerăm că o privire, pe cât posibil obiectivă, este necesară și binevenită tocmai pentru că permite o evaluare reală a problemei. Revenind deci, spuneam că dinamica spațiului locuit poate constitui un indicator important în ceea ce privește procesul de modernizare a ruralului. Sigur, ni se poate reproșa că am optat, în acest demers, pentru un exemplu nu tocmai potrivit având în vedere faptul că maniera de structurare a spațiului locuit este unul dintre aspectele cele mai receptive la nou, la importarea unor elemente novatoare ce țin de avatarurile unei societăți de tip consumerist, schimbările fiind considerate exterioare, fără consecințe majore la nivelul mentalului colectiv. Ar fi însă unilaterală o analiză care își propune ca obiect doar elementele considerate de maximă rezistență la factori externi, cum de regulă, este apreciată viața spirituală și formele ei de manifestare (calificate, în genere, prin termenul de „folclor”). De asemenea, ne propunem să ne oprim și asupra unor elemente derivate din obiceiurile, tradițiile și ritualurile specifice ruralului, în paginile ce urmează.

Deși am luat ca exemplu locuirea tradițională dintr-o zonă etnografică aparținând județului Sălaj, putem aprecia că ea are și valoare paradigmatică la

nivelul ruralului românesc. Astfel, în zona etnografică Meseș², la începutul secolului al XX-lea se construiau frecvent case cu tindă mare și două camere, materialul preponderent folosit fiind cărămida nearsă, pământul bătut sau cărămida arsă. Potrivit autorului citat începând cu deceniul șase al secolului XX se optează tot mai mult pentru modele orășenești complexe, cu suprafață locuibilă mare și chiar cu mai multe nivele. Evident că navetarea, ca strategie economică de viață, a permis contactul și importul formelor ce cunoșteau deja generalizarea în lumea urbană. În mod similar se produce și restructurarea interiorului locuit, unele elemente fiind re-poziționate sau chiar abandonate treptat. Puternic influențată de dezideratul afișării sociale, așa-numita cameră de oaspeți este cea care dă tonul schimbărilor, aici apărând mobila achiziționată de la oraș, covoarele „persane”, soba de teracotă, etc, multe din însemnele locuirii tradiționale fiind abandonate: vatra ca piesă fundamentală în coagularea activităților diurne (înlocuită cu sobe de gătit moderne), lada de zestre, „rudarul” de deasupra patului pe care erau expuse țesăturile de interior, „blidarul” cu ceramica decorativă și „podișorul” (un raft deschis destinat depozitării mărunțișurilor). Toate aceste schimbări sunt deja încetățenite la nivelul anilor '70-'80; evident că, urmărind diacronic fenomenul evoluției structurării spațiului locuit, actualmente înregistrăm mutații care se grefează pe aceste elemente devenite ele însele tradiționale, deși, dată fiind calitatea lor de importuri și nu de produse ale mediului respectiv, au fost considerate exponente ale unui proces de propagare al kitsch-ului, satul fiind acreditat, în genere, ca spațiu al originalității românești. Doar că, referindu-ne la schimbările actuale, trebuie să avem în vedere un fenomen similar celor generate de navetare și migrare spre urban, dar a cărui consecințe nu se limitează doar la reconfigurări ale identității rurale, introducând în ecuație o miză mult mai mare, cea a identității naționale.

Căderea regimului totalitarist după decembrie 1989 a avut ca și consecință majoră deschiderea României spre exterior, materializată nu numai la nivel politic, ci și economic și social. Fără a ne propune o radiografie amănunțită a perioadei post-decembriste trebuie să ne oprim asupra fenomenului care a pus în contact, în mod hotărâtor ruralul românesc cu valorile civilizației Europei Occidentale: procesele de mobilitate teritorială, în speță migrația circulatorie, devenită în ultima perioadă veritabilă strategie economică de viață. Am putea chiar aprecia că navetismul caracteristic

² Am folosit ca referință, dincolo de cercetările noastre de teren, lucrarea, extrem de documentată și, implicit, valoroasă, a d-lui Ioan A. Goia, *Zona etnografică Meseș*, București, 1982. Asupra problematicei privind mutațiile ce au intervenit în structura elementelor de habitat a se vedea și Gh. Șișeștean, *Formes de vie paysanne dans le Nord-Ouest de la Transylvanie*, București, 2005.

regimului comunist are drept corespondent, actualmente, acest amplu fenomen al evenimentelor migrației dincolo de granițele țării³. Sigur, este greu de apreciat care vor fi în ansamblu consecințele acestor contacte periodice cu țările Europei Occidentale, întrucât suntem contemporani cu fenomenul luat în discuție, dar dacă anumite repercursiuni sunt deja vizibile, predicția asupra altora poate fi hazardată, mai ales în domeniul științelor sociale⁴.

Evident, aceste repercursiuni sunt în primul rând vizibile la nivelul realizării materiale, acesta fiind scopul intenției migraționale în majoritatea cazurilor, în speță a celor care nu vizează rămânerea definitivă în țara de adopție. Reluând în discuție problema spațiului locuit putem aprecia că și de această dată el este un indicator al importurilor din mediile străine. De la materialele din care sunt realizate, respectiv la amenajările interioare efectuate după modelul văzut, sau efectiv lucrat, în Spania, Italia sau Franța (acestea fiind principalele țări vizate) casele dobândesc o alură fundamental diferită de profilul satului românesc, nu de la început de secol XX, ci chiar față de anii 70–80. „Europenizarea” văzută în această formulă a împrumuturilor din mediile de rezidență periodică este încă într-o fază incipientă, și pare a fi doar o chestiune ce ține de acumularea materială, respectiv de asigurarea unei securități economice imposibil de realizat în țară. Dar nu putem să nu admitem că aceste schimbări aparent exterioare produc mutații mentalitare; nu este banal faptul că noile case din mediul rural, construite după un tipar mai mult sau mai puțin „european”, suferă o modificare fundamentală: WC-urile nu mai sunt amplasate lângă casă sau în grădină, ci sunt parte componentă a unui spațiu destinat igienei zilnice, aceasta însemnând chiar că la nivelul comunității apare nevoia amenajării utilităților. Studii sociologice, efectuate în primii ani de după '90⁵, asupra tranziției în satele românești, arată că în ierarhia necesităților

³ Subiectul migrației circulatorii ca strategie de viață ar merita o analiză separată tocmai datorită importanței covârșitoare pe care o are la nivelul redefinirii valorilor și mentalităților specifice ruralului. Pentru că acest subiect a stat în atenția noastră (preocupare materializată în studiul *Migrația circulatorie-aspecte teoretice și perspective de abordare*, în *Anuarul Institutului de Istorie Orală*, V/2004, pp.341–359) vom indica o bibliografie orientativă asupra temei.

⁴ Ne gândim aici că analizele din perioada regimului comunist asupra proceselor de migrare consistentă spre urban prognoza, marea majoritate, și fenomenul invers, alimentând puternic mitul *remigrației masive* cu evidente rațiuni ideologice. Este poate suficient să ne amintim că după anii 80, când marile aglomerări urbane nu mai puteau absorbi fluxul de populație venit de la sate, propaganda comunistă folosea inclusiv textele melodiilor de muzică ușoară pentru a inocula ideea nostalgiei după mediul natal sătesc, privit ca loc al autenticului, al valorilor morale superioare.

⁵ A se vedea excelentul studiu efectuat de Vintilă Mihăilescu împreună cu o echipă de specialiști și studenți în perioada 1992–1995 intitulat *Două sate în tranziție. Tipuri strategice dominante în lumea rurală*, în *Revista de Cercetări Sociale*, 3/1996.

imediate (la acel moment) din structura gospodăriei, amenajarea WC-ului în interiorul casei este printre cele mai puțin dezirabile. Indubitabil că ponderea persoanelor de vârstă a treia a determinat această orientare a răspunsurilor, iar agenții schimbării prin mobilitatea teritorială sunt tinerii, prin excelență. Faptul însă că aceste case nu se mai construiesc necesarmente doar în orașe, ci tind să devină prezente, deocamdată modeste, la nivelul ruralului poate avea și rațiuni economice (teren de construcție foarte scump în oraș), dar poate fi și expresia unei revalorizări a satului, aflată în fază incipientă.

Structurarea evenimentelor de migrație este și un indicator al modului în care, în fața acestor tendințe globalizante în esență (mobilitatea teritorială fiind una dintre componentele fundamentale ale globalizării), indivizii angrenați în plecări succesive înțeleg să păstreze nealterate anumite forme de expresie, considerate a fi definitorii pentru identitatea conferită de mediul de baștină. În acest caz cele mai pregnante valori sunt cele religioase și familiale, fapt evident în imperativul prezenței și celebrării acestor momente în mediul de origine. Chiar și în cazurile de migrație definitivă, marile momente ale vieții de familie sau din ciclul sărbătorilor religioase reclamă prezența individului în mijlocul grupului domestic din care a plecat. Pe lângă faptul că în această atitudine este decelabilă o valorizare încă destul de tradițională a relațiilor de rudenie, importanța acordată nucleului familial extins fiind iarăși o formă de expresie a rezistenței în fața alienării induse de mediile străine, atașamentul față de valorile religioase native este un factor activ în prezervarea identității culturale. Mai mult, așa cum arată studiile dedicate migrației externe, construirea rețelelor migraționale în special pe criterii de rudenie, dar și formele de asociere locativă din zonele în care lucrează, sunt elemente care descriu nevoia păstrării unei identități de grup.

Poate părea paradoxal faptul că, în contextul actual al unor procese de globalizare manifestate în diverse forme și pe căi diferite, se constată, în spațiul românesc, și în genere în țările Europei Centrale și de Est, un reviriment notabil al vieții și valorilor religioase. Sigur, fenomenul a primit explicații bazate pe teorii diverse; astfel, teoria clasică a secularizării, inspirată după modelul țărilor europene cu o economie puternică, stabilește o proporționalitate inversă între nivelul de dezvoltare economică și gradul de religiozitate. Teoria este însă contrazisă de adepții teoriei cererii și ofertei, inspirată din economie, și care se bazează pe exemplul Statelor Unite, unde pe fondul unei oferte religioase consistente și diversificate se constată și un nivel al religiozității mai mare decât

ar prezice teza secularizării⁶. În România nesiguranța economică generată de o tranziție interminabilă, marcată de fenomene precum șomajul, asistență sanitară scăzută, lipsa de resurse, au determinat o insecuritate existențială care poate motiva refugiul și apelul la protecția divină. Dincolo de maniera de explicare, fenomenul constat al revirimentului vieții religioase poate fi perceput inclusiv ca un factor de răspuns la tendințele globalizante cu care se confruntă societatea românească.

Este de remarcat faptul că unul dintre cei mai fini analiști ai fenomenelor generate de procesele de schimbare socială caracteristice modernității, l-am numit aici pe Anthony Giddens, acordă o atenție majoră importanței informației totalizate pentru extinderea globală a instituțiilor modernității, fără a lua însă semnificativ în discuție și faptul că dimensiunea culturală e „fundamentală” pentru globalizare⁷. Giddens abordează conceptul de „globalizare” introducându-l în teoria socială a modernității și îl definește ca „intensificarea relațiilor sociale la nivel mondial, intensificare ce leagă localități îndepărtate în asemenea mod încât evenimentele locale sunt modelate de evenimente care se petrec la mare distanță și invers”⁸. Ulterior, sociologul dezvoltă sfera conceptuală a globalizării considerând că acest fenomen se referă fundamental la intersecția prezenței cu absența și, în speță, la interferența evenimentelor și relațiilor sociale „la distanță” cu contextele locale. Potrivit acestor teorii putem deduce că structurile tradiționale ale ruralului românesc vor fi afectate și resemantizate nu numai prin evenimente de migrație circulatorie, ci inclusiv prin această tendință expansionistă a globalizării, sau, în termenii lui Giddens, a „modernității târzii”. Este importantă, pentru demersul nostru, teza autorului potrivit căreia modernitatea rupe „spațiul de loc”, favorizând prin excelență relațiile de la distanță, eliminând astfel condiționarea situării subiecților sociali față-în-față în cadrul aceluiași local. Acest proces, denumit de sociolog „deincapsulare”, și care presupune „de-condiționarea” relațiilor sociale de contexte privind interacțiuni locale fundamentate spațio-temporal, este esențial în înțelegerea experienței culturale a globalizării. Indubitabil că, din această perspectivă, globalizarea poate fi măsurată în funcție de gradul în care depășirea distanței fizice e însoțită de depășirea distanței culturale⁹.

În contextul actual al procesului de extindere a Uniunii Europene către țările Europei de Est, la nivelul multiplexelor dezbateri se pune cu acuitate

⁶ Pentru o bună înțelegere a acestui fenomen a se vedea Raportul de cercetare pe anul 2005 elaborat de cercetătorii Institutului de Cercetare a Calității Vieții, intitulat *Capital uman și simbolic în dezvoltarea socială*, vezi site-ul www.iccv.ro.

⁷ A. Giddens, *Consecințele modernității*, București, 2000.

⁸ *Ibidem*, p. 64.

⁹ John Tomlinson, *Globalizare și cultură*, Timișoara, 2002, p. 15.

problema pericolului disoluției identităților statelor-națiune prin propagarea unei așa-numite „identități europene”. Referindu-ne la acest proces cu o miză extrem de importantă pentru spațiul românesc, trebuie remarcat faptul că edificarea unei Europe unite, care să depășească doar criteriile economice ale „pieței”, trebuie privită în sensul unei acțiuni bilaterale: astfel, vorbim despre mișcarea Vestului european către Estul continentului – procesualitate calificată prin sintagma de „extindere a UE”- dar și despre mișcarea complexă și adeseori conflictuală a Europei Centrale și Orientale către Occident – desemnată de specialiști prin formula „expansiunea dezordinii orientale”. În primul caz ne confruntăm cu un proces ce are un caracter pseudo sau cvasi-globalizator, întrucât Uniunea concepe integrarea europeană exclusiv ca pe un transfer al modelului său – aquisul comunitar- către țările Europei Centrale și Orientale. Astfel, dacă din perspectivă vestică procesul este limitat la o extindere, ceea ce pune accentul pe aspectul cantitativ al problemei, dinspre est procesul vizează realizarea unei sinteze identitare între modelul occidental și tradițiile, experiențele și valorile afirmate în afara Uniunii Europene. Este evident că procesul european este o chestiune de putere și de cultură întrucât presupune construirea unei identități comune a „Marii Europe” bazată pe un set unic de valori și pe instituții compatibile, integrate unui sistem de gestiune unitar conceput la nivel continental. În acești termeni ai ecuației se poate afirma că cine are puterea de a-și transfera propria paradigmă cultural-identitară își mărește capacitatea privind consolidarea securității proprii. Pentru a evita însă pericolul convulsiilor, al anarhiei și instabilității, procesul european ar trebui să fie nu unul de transfer identitar ci unul de sinteză identitară.

Este evident faptul că temele identitare esențialmente culturale precum limba, tradițiile istorice, mentalitățile de viață nu sunt supuse unui control în cadrul instituțional european. Imperativele integrării europene implică, în subsidiar, și problematica schimbărilor mentale, întrucât atașamentul față de valorile europene nu poate funcționa doar la nivel declarativ, ci trebuie asimilate inclusiv din punct de vedere motivațional.

Credem că în acest punct al lucrării noastre ar fi interesant să abordăm câteva aspecte legate procesele de globalizare (procesul extinderii europene manifestând tendințe similare), în jurul acestora coagulându-se numeroase discuții mai ales vis-a-vis de consecințele sale la nivelul prezervării modelelor culturale specifice unor grupuri sau comunități. Sintetic vorbind, există două mari curente în abordarea globalizării, primul avertizând asupra pericolelor privind omogenizarea și uniformizarea culturală prin pătrunderea masivă a companiilor multinaționale și a mass-mediei occidentale. Legat de ideea impunerii unei hegemonii occidentale, în speță nord-americane, procesul de

omogenizare este perceput ca o formă de imperialism cultural, iar recrudescența actuală a fundamentalismului și naționalismului ar fi o formă de rezistență la caracterul agresiv al globalului. În contextul acestor poziții de respingere a tendințelor globalizării, dar într-o manieră temperată, S. Cordellier vorbește despre „riscul real de a vedea cum un model geocultural specific se impune ca referință universală, ca singură modalitate de a organiza memoria colectivă”¹⁰. Autorul insistă, și împărtășim această opinie, asupra faptului că în problematica reconfigurărilor cultural-identitare generate prin procesele de globalizare este dezirabilă evitarea unei atitudini apocaliptice, dar, în același timp, și „profesiunile de credință care fac apologia mondialismului/globalismului”¹¹.

Al doilea curent respinge teza omogenizării, considerând că fiecare receptor cultural are competențe fundamentale active și creative, astfel încât tendinței de omogenizare a globalului i se opune rezistența culturală a localului. Ca atare, în urma unor negocieri culturale se produc forme hibride, în contextul cărora globalul este resemnificat din perspectiva localului. Revenind la opiniile exprimate de Cordellier, acesta arată că interpenetrarea culturală este un fenomen ce comportă și riscuri și avantaje, ceea ce denotă o dialectică extrem de complexă. Riscurile vizează aducerea la un numitor comun transnațional a identităților și comunităților de sens ancorate în teritoriile lor naționale și locale, pe când avantajele se referă la extraordinara deschidere, respectiv depășirea barierelor fizice, intelectuale și mentale prin forme tot mai elaborate de integrare a societăților în ansambluri mai vaste.

Dacă ar fi să încercăm o exemplificare a modului în care mass-media a reușit să impună, ca formă de consum cultural, mai degrabă, decât ca eveniment cu o simbolică profund interiorizată, un produs al globalului în spațiul românesc cel mai la îndemână exemplu ar fi *Valentine's Day*, sărbătoarea îndrăgostiților¹². Adoptarea acestei forme de manifestare este apreciată ca un element ce descrie tendința manifestă de apropiere de modelele occidentale grefată pe ideea recuperării, în maniera imitației, a handicapului civilizațional al României în raport cu aceste modele. Valorificând potențialul festiv al unor vechi sărbători romane (*Lupercalis* și *Juno*), creștinismul apusean a suprapus acestora legenda Sfântului Valentin, cel mai renumit dintre cei opt recunoscuți de Biserica romano-catolică, dându-i astfel dimensiunea etică a unei sărbători dedicate iubirii aproapelui.

¹⁰ Serge Cordellier, *Mondializarea dincolo de mituri*, București, 2001, p. 80.

¹¹ *Ibidem*.

¹² O cercetare aplicată a subiectului poate fi consultată în excelentul studiu al Ozanei Oancea, *Sărbătoarea dragostei – între modă și necesitate*, în *Revista Română de Sociologie*, nr. 5–6/1999, p. 515–527.

Indubitabil că debutul celebrării acestei sărbători în spațiul românesc după '90 a stârnit numeroase reacții de condamnare ce au mers până la a avansa viziuni apocaliptice asupra pericolului disoluției identității naționale în fața imperialismului occidental. La nivelul dezbaterilor s-a produs un fenomen extrem de interesant pentru cercetătorul tradițiilor, cutumelor și comportamentelor rituale; astfel, penetrarea sărbătorii Zilei îndrăgostiților în varianta sa nord-americană a determinat practic reactivarea și repunerea pe tapet a unei sărbători românești, adică „naționale”, compatibilă și derivată din nevoia unei moment festiv dedicat dragostei. Aceasta chiar dacă acea sărbătoare „națională” a dragostei, identificată cu *Dragobetele*, trecuse deja în sectorul pasiv al memoriei colective, nemaifiind în „uz” și funcționând doar la nivel diegetic. Probabil că nimeni n-ar fi adus în discuție această sărbătoare tradițională, și cu atât mai puțin ar fi devenit subiect de prezentat în mass-media, dacă nu ar fi apărut pericolul „agresiunii” modelelor străine. S-a apreciat chiar că în fața acestui pericol tradițiile noastre ar trebui să intre într-un proces de revitalizare, deși realitatea ultimilor ani arată că *Dragobetele* nu a devenit un moment festiv realmente celebrat la nivelul ruralului românesc.

De altfel, din punctul nostru de vedere acest concept al „revitalizării” tradițiilor are o dimensiune utopică, întrucât ar trebui, fie să se producă de la sine, ceea ce este puțin probabil având în vedere că erau deja intrate în disoluție chiar în mediul lor nativ, fie să acționeze pe linie instituționalizată, ceea ce subminează însă caracterul lor spontan și autentic (se ajunge la „muzealizarea”¹³ lor). Fenomenul acestei pseudo-revitalizări poate fi detectat și la nivelul produselor mass-mediei menite să „comercializeze” imaginea României în exterior: indiferent că sunt pliante, cataloage turistice sau produse realizate pe suport magnetic în scop publicitar, întâlnim frecvent aceleași imagini ale unor tineri fericiți, îmbrăcați în port popular (fostele „costume naționale”) sugerând imaginea edulcorată a unui veritabil „paradis folcloric”. Aceasta în pofida faptului că este tot mai puțin probabil să întâlnești la sate, sigur nu în programele pensiunilor ce practică turismul rural, acest instantaneu vehiculat ca *brand* de țară. De asemenea, ne confruntăm cu un fenomen similar și în acest ultim caz menționat de noi, respectiv cel al proliferării turismului rural care presupune, aproape în manieră standardizată, includerea momentelor folclorice prestate în fața turiștilor și care completează oferta de meniuri tradiționale. Sigur, el poate fi un fenomen benefic, mai ales sub aspectul creșterii potențialului economic al zonei, dar elementele pe care le vehiculează nu trebuie considerate drept indicatori ai unei revitalizări *in situ* a practicilor și cutumelor tradiționale.

¹³ Acest concept este folosit frecvent în dezbaterile derulate la nivel internațional cu privire la modalitățile de preservare a elementelor patrimoniului imaterial, subliniind pericolul transformării formelor de expresie culturală în exponate de muzeu lipsite de vitalitate și golite de conținut.

Revenind la discuția generală, trebuie să acceptăm totuși faptul că încercarea de a construi o cultură și, respectiv, o identitate globală se lovește de rezistența comunităților (etnice, religioase, profesionale, etc); opoziția mutuală, în genere modul de reacție, demonstrează faptul că procesul globalizării nu echivalează strict cu omogenizarea prin asimilarea unor modele străine mediului de a adopție. Se poate aprecia însă că există două modalități de reacție la tendințele globalizante manifestate la nivel cultural: afirmarea tradiției, uneori chiar în forme virulente ca răspuns la presiunile exterioare cu pretenții uniformizante, respectiv crearea unor forme de expresie sincretice, chiar fără legătură cu originile comunităților. Este de domeniul evidenței faptul că abandonarea unor tradiții culturale reprezentative și substituirea acestora cu forme împrumutate poate genera incoerență și deconcertare. Pesimiștii globalizării vorbesc despre pericolul ca forme de viață și cultură autentice să fie înlocuite cu produse prefabricate, lipsite de valoare, proliferate prin intermediul bunurilor de consum ce aparțin unor companii transnaționale, lipsite de legături esențiale cu zonele unde aceste bunuri sunt consumate. Cele mai cunoscute fenomene în acest sens sunt „macdonaldizarea” și „coca-colizarea”; deși sunt asimilate ca valori ale unui *american life style*, pătrunderea lor în spații culturale diverse arată și disponibilitatea de adaptare la caracteristicile spațiului cultural în care intervin. Model al culturii consumeriste, „macdonaldizarea” este silită să se adapteze, prin forme de inovație condiționate local, la profilul identitar al spațiului în care dorește să se impună. Ca atare, dincolo de o anumită omogenitate și standardizare, globalizarea culturală este condiționată și de respectul diferenței, ceea ce de fapt aduce nou conceptul de „multiculturalitate”. Inclusiv cele două valori americane luate în discuție și fenomenul difuzării lor descriu principiile aceluiași joc al multiculturalității. În cele din urmă, acceptarea sinceră a multiculturalității trebuie să se bazeze pe armonizarea diferitelor modele culturale prin fertilizarea reciprocă a acestora, prin respectul total față de valorile altora, dar și prin acceptarea unui număr minim de valori universale.

Am încercat să punctăm câteva din fenomenele care au generat și sunt susceptibile să genereze mutații la nivelul profilului identitar al ruralului și a societății românești, în genere. Sigur că un asemenea subiect necesită o abordare mai amplă, fiecare dintre fenomenele semnalate constituind obiectul unor ample dezbateri în literatura de specialitate. Interesante vor fi și evoluțiile ulterioare, cu atât mai mult cu cât, așa cum ne-a demonstrat-o experiența de teren, ruralul românesc este totalmente nepregătit pentru asimilarea și implementarea imperativelor integrării europene, în special sub aspect insituțional și economic.

THE ROMANIAN RURAL IDENTITY PROFILE UNDER THE PRESSURE OF THE GLOBAL

Summary

The work is intended to look synthetically into the main phenomena that will affect the Romanian rural profile in the context of globalization, respective the “Europeanization”. We referred to the events of circulatory migration, determined by a speeded dynamics of work force, favored by the integration in the European Community. We had in mind the fact that these events mark the modernization of the rural even from the time of the communist regime, when the phenomena of commuting and migrations towards the urban affected deeply the traditional structures of the Romanian village. From a comparative perspective we can state that the current circulatory migration as being the “great migration” in relationship to the “small” migration in the communist era, a difference not of impact, but of its spatial dimensions. The “Europeanization” seen as borrowings from the cyclical residential environments is still in an initial stage, and it seems to be just a matter that is related to the material gain, respectively to the insurance of an economic security impossible to set in the country. We brought in discussion several aspects that support the reconfiguration of the Romanian rural picture under the impact of globalization, with references mainly to the mutations in the aspects related to habitat, but also to the ones that are in the structure of the traditions, of the specific traditions in the Romanian village.